

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Кафедра соціально-економічної географії і регіонознавства

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи

Олександр ГОЛОВКО

” серпень 2022 р.

НАСКРІЗНА ПРОГРАМА ПРАКТИКИ

навчання за освітньо-професійною програмою

«Географія, економіка та краєзнавчо-туристична робота»

другого (магістерського) рівня вищої освіти

спеціальність 014.07 Середня освіта (Географія)

спеціалізація _____

факультет геології, географії, рекреації і туризму

2022 рік

Наскрізню програму практики рекомендовано до затвердження вченою радою факультету геології, географії, рекреації і туризму

«30» серпня 2022 року, протокол № 9

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Людмила НСМЕЦЬ, д. геогр. н., професор кафедри соціально-економічної географії і регіоназнавства
Сергій КОСТРИКОВ, д. геогр. н., професор кафедри соціально-економічної географії і регіоназнавства

Катерина СЕГІДА, д. геогр. н., професор кафедри соціально-економічної географії і регіоназнавства

Юрій КАНДИБА, к. геогр. н., доцент кафедри соціально-економічної географії і регіоназнавства

Євгенія ТЕЛЕБЕНЄВА, к. геогр. н., доцент кафедри соціально-економічної географії і регіоназнавства

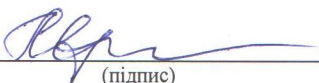
Людмила КЛЮЧКО, к. геогр. н., доцент кафедри соціально-економічної географії і регіоназнавства

Катерина КРАВЧЕНКО, к. геогр. н., доцент кафедри соціально-економічної географії і регіоназнавства

Програму схвалено на засіданні кафедри соціально-економічної географії і регіоназнавства

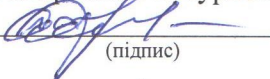
Протокол від «26» серпня 2022 року № 9

Завідувач кафедри соціально-економічної географії і регіоназнавства

 Людмила НСМЕЦЬ
(підпис) (ім'я та прізвище)

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми:

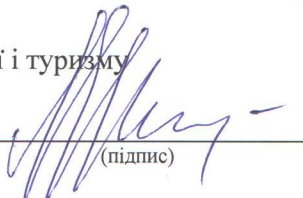
Гарант ОПП «Географія, економіка та краєзнавчо-туристична робота»

 (Катерина СЕГІДА)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено науково-методичною комісією факультету геології, географії, рекреації і туризму

Протокол від «29» серпня 2022 року № 7

Голова науково-методичної комісії
факультету геології, географії, рекреації і туризму

 Олександр ЖЕМЕРОВ
(підпис) (ім'я та прізвище)

ВСТУП

Наскрізна програма практики складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістра спеціальності 014.07 Середня освіта (Географія) освітньої програми «Географія, економіка та краєзнавчо-туристична робота».

Практика є обов'язковим компонентом підготовки фахівців із вищою освітою. Практика студентів передбачає безперервність та послідовність її проведення у разі одержання необхідного обсягу практичних знань і умінь відповідно до стандартів освіти.

Науково-педагогічна, виробнича (педагогічна), переддипломна – обов'язкові практики та фахова (педагогічна/виробнича) – вибіркова практика Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 014.07 Середня освіта (Географія) освітньої програми «Географія, економіка та краєзнавчо-туристична робота» є важливою і невід'ємною складовою частиною навчального процесу з підготовки висококваліфікованих викладачів географії.

Головною умовою підготовки до практики є успішне оволодіння здобувачами другого рівня вищої освіти не лише теоретичними знаннями, але й вміннями застосовувати їх на практиці. Таким чином, основним завданням

науково-педагогічної практики є закріплення та поглиблення теоретичних знань, одержаних у процесі вивчення загальних та спеціальних навчальних дисциплін першого року навчання у магістратурі, набуття умінь та навичок викладання географічних дисциплін і спецкурсів у школах та в інших загальноосвітніх навчальних закладах;

виробничої (педагогічної) - закріплення знань, одержаних у процесі вивчення загальних та спеціальних навчальних дисциплін першого року навчання у магістратурі, набуття умінь та навичок практичної діяльності у предметній галузі викладацької та краєзнавчо-туристичної роботи;

переддипломної – поглиблення та закріплення теоретичних знань з усіх дисциплін навчального плану, дозбирання фактичного матеріалу для виконання кваліфікаційної роботи, що і є заключною ланкою практичної фахівців – магістрів середньої освіти за предметною спеціалізацією «Географія».

Крім того освітньою програмою передбачено фахову практику за вибором студента (виробнича або педагогічна). Зазначені види практик допомагають набутти практичні компетентності під час навчання.

Наскрізна програма практики студентів за спеціальністю 014.07 Середня освіта (Географія) освітньої програми «Географія, економіка та краєзнавчо-туристична робота» освітньо-кваліфікаційного рівня магістр є основним навчально-методичним документом, який визначає усі аспекти проведення практики. Саме вона забезпечує єдиний комплексний підхід до організації практик, їх системність, неперервність і послідовність навчання студентів.

1. Опис практик

1.1. Мета практик є формування та розвиток у здобувачів другого рівня вищої освіти професійних компетентностей, закріплення та поглиблення теоретичних знань, набуття умінь та навичок викладання географічних дисциплін і спецкурсів, практичної діяльності у предметній галузі викладацької та краєзнавчо-туристичної роботи у загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах, формування умінь та навичок самостійно і творчо застосовувати набуті знання у практичній діяльності за фахом, виконання навчальних, методичних, виховних та організаційних видів роботи; поглиблення та закріплення теоретичних знань з усіх дисциплін навчального плану.

1.2. Види практик

Курс	Назва практики	Кафедра, що забезпечує організацію	Тривалість практики	Семестр
1	Науково-педагогічна практика	Кафедра соціально-економічної географії і регіоназнавства	4	I
2	Виробнича (педагогічна) практика	Кафедра соціально-економічної географії і регіоназнавства	5	II
3	Переддипломна практика	Кафедра соціально-економічної географії і регіоназнавства	3	III
4	Фахова практика: педагогічна, виробнича	Кафедра соціально-економічної географії і регіоназнавства	3	III

1.3. Основні завдання практик

- закріплення студентами отриманих теоретичних знань, одержаних під час вивчення загальних та спеціальних курсів у відповідності до навчальних планів;
- закріплення студентами отриманих знань, умінь та навичок, формування професійних компетентностей учителя-географа, фахівця з краєзнавства та туризму;
- розвиток у студентів-практикантів інтересу до педагогічної роботи та методики викладання географічних дисциплін;
- розвиток у студентів-практикантів інтересу до краєзнавчо-туристичної роботи;
- вивчення передового педагогічного досвіду та його використання у професійній діяльності;
- формування психолого-педагогічної готовності до роботи з учнями з використанням сучасних освітніх технологій, методів і прийомів краєзнавчо-туристичної діяльності;
- знайомство з конкретними умовами сучасної професійної педагогічної діяльності;
- формування педагогічних здібностей на основі досвіду педагогічної практики та формування навичок самоосвіти і самовдосконалення;
- складання екскурсійних маршрутів та їх апробація;
- виконання конкретного обсягу роботи на робочому місці з метою закріплення професійних компетентностей;
- ознайомлення з роботою у загальноосвітніх навчальних закладах, особливостями сучасної екскурсійної справи;
- формування навичок самостійного вирішення практичних завдань, здатності до креативного критичного мислення тощо; розвиток у студентів здатності вирішувати дослідницькі (практичні та теоретичні) задачі в галузі середньої освіти (Географії);
- поглиблення і закріплення теоретичних знань, отриманих студентами протягом усіх років навчання у ЗВО, підготування до самостійної, пошукової роботи в галузі середньої освіти (Географії);
- поглиблення навичок самостійної дослідницької роботи та навичок роботи із довідковою та спеціалізованою літературою;
- практичне використання сучасних технологій, методів та методик навчальної діяльності;
- розвиток творчих здібностей студентів.

1.4. Характеристика практик

Всі види практик є нормативними модулями

Курс	Назва практики	Кількість кредитів	Загальна кількість годин	Семестр	Форма контролю
1	Науково-педагогічна практика	6	180	I	Екзамен
2	Виробнича (педагогічна) практика	7	210	II	Залік
3	Переддипломна практика	5	150	III	Екзамен
4	Фахова практика: педагогічна, виробнича	5	150	III	Залік

1.5. Заплановані результати практик (рівень знань, умінь, навичок, яких студенти мають досягти на кожному етапі практики) згідно з вимогами освітньо-професійної програми

- набуття студентами компетентностей:

- загальних:

ЗК01. Володіння науковим світоглядом; знання основних теорій, концепцій, вчень, які формують наукову картину світу; вміння відстоювати власні наукові погляди.

ЗК02. Здатність використовувати основні методи наукового пошуку; планувати й організовувати дослідження за прикладною тематикою, узагальнювати отримані результати, оформлювати і презентувати наукові здобутки відповідно до чинних вимог.

ЗК03. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями, бути сучасно освіченим, усвідомлювати і оволодівати можливістю навчання впродовж життя.

ЗК04. Здатність працювати в команді.

ЗК06. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК07. Навички пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел; використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК08. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів), соціально відповідально і свідомо.

ЗК09. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК10. Уміння виробляти власну стратегію і тактику професійної поведінки, діяльності з урахуванням інтересів колективу.

- спеціальні (фахові):

СК01. Здатність переносити систему наукових знань у практичну діяльність та площину навчального предмету / процесу, здійснювати структурування навчального матеріалу.

СК02. Здатність проектувати та організувати освітній процес, підбирати та реалізовувати форми, методи і засоби навчання, що спрямовані на розвиток здібностей учнів на основі психолого-педагогічної характеристики класу.

СК03. Здатність вивчати психологічні особливості засвоєння учнями навчальної інформації з метою діагностики, прогнозу ефективності та корекції освітньо-виховного процесу у закладах середньої освіти.

СК04. Здатність формувати ключові і предметні компетентності учнів профільної старшої школи та реалізувати наскрізні змістові лінії засобами навчання.

СК08. Усвідомлення суспільної значущості своєї педагогічної діяльності та відповідальності, здатність здійснювати професійну саморегуляцію, а також продовжувати навчання та вдосконалення своїх знань й умінь із значним ступенем автономії.

СК010. Здатність комплексно планувати, організувати та здійснювати навчальні проекти, вести аналітичну звітну документацію та презентації.

- спеціальні (предметні)

ПК03. Здатність застосовувати професійні знання з природничих та суспільних наук у навчанні та професійній діяльності при вивченні Землі (світу), геосфер, материків і океанів, України, природних і суспільних територіальних комплексів.

ПК05. Здатність застосовувати основні методи географічних досліджень, загальнонаукові методи, методи і методики професійної педагогіки, психології, методики навчання географії у профільній школі.

ПК09. Здатність виконувати педагогічні дослідження, інтерпретувати отримані результати досліджень, застосовувати їх у професійній діяльності.

ПК10. Здатність застосовувати набуті географічні і психолого-педагогічні компетентності, знання сучасних методик і освітніх технологій для формування в учнів загальних і предметних компетентностей та здійснення міжпредметних зв'язків географії відповідно до вимог державного стандарту.

ПК11. Здатність організовувати та проводити краєзнавчо-туристичну діяльність.

ПК12. Здатність використовувати географічні інформаційні технології для вирішення дослідницьких завдань у галузі географічної освіти, економічної та соціальної географії.

- досягнення програмних результатів навчання:

ПР01. Володіє основами професійної культури при підготовці та редагуванні текстів державною мовою з предметної спеціальності, знаннями про ведення ділової документації у різних типах закладів середньої та позашкільної освіти.

ПР04. Здатний висловлювати власні висновки, а також знання та пояснення, що їх обґрунтовують, до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються; знає та розуміє особливості навчання різномірних груп учнів, застосовує диференціацію навчання, організовує освітній процес з урахуванням особливих потреб учнів.

ПР05. Ефективно застосовує професійні знання в практичній педагогічній діяльності при вирішенні навчальних, виховних та науково-методичних завдань з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів, конкретних психолого-педагогічних ситуацій.

ПР06. Має навички оцінювання непередбачуваних проблем у професійній діяльності і обдуманого вибору шляхів їх вирішення, здатний нести відповідальність за результати своєї професійної діяльності.

ПР08. Добирає і застосовує сучасні освітні технології та методики, форми, методи і прийоми навчання для формування предметних компетентностей учнів за умови профільної середньої освіти і здійснює самоаналіз ефективності уроків.

ПР09. Володіє формами та методами виховання учнів на уроках і в позакласній туристичній краєзнавчій роботі, уміє відстежувати динаміку особистісного розвитку дитини, здійснювати педагогічний супровід процесів соціалізації та професійного самовизначення учнів, підготовки їх до свідомого вибору життєвого шляху.

ПР12. Володіє знаннями про організацію, управління, нормативно-правове забезпечення, соціально-економічні та культурні умови діяльності в освітніх установах.

ПР13. Здатний самостійно організовувати процес навчання упродовж життя і вдосконалювати з високим рівнем автономності предметні компетентності, що здобуті під час навчання.

ПР19. Формує в учнів уміння користуватися географічною та картографічною мовою в навчальному процесі, застосовувати алгоритми користування друкованою і цифровою картографічною продукцією при характеристиці окремих географічних об'єктів і територій.

ПР20. Знає і вміє залучати інноваційні концепції, методики та тенденції вітчизняної та зарубіжної теорії навчання географії.

ПР21. Самостійно збирає, обробляє, аналізує і систематизує наукову та технічну інформацію під час проведення профільних досліджень.

ПР22. Самостійно здійснює фізико-географічні й суспільно-географічні дослідження, необхідні для організації практичних занять з географії в школі та для позашкільної краєзнавчої та туристичної роботи.

ПР23. Знає, розуміє і демонструє здатність реалізовувати теоретичні й методичні засади навчання географії для виконання освітньої програми повної загальної середньої освіти, зокрема профільної, з географії.

ПР24. Здійснює відбір, аналіз, представлення і поширення географічної інформації, використовуючи різноманітні письмові, усні та візуальні засоби, картографічні методи (зокрема інформаційно-комунікаційні технології).

ПР25. Дотримується сам (зокрема під час практик) та формує відповідальне ставлення учнів до природи, повагу до культурних цінностей і традицій місцевого населення під час екскурсій, походів і експедицій з учнівською молоддю.

ПР26. Творчо застосовує сучасні методики і технології, різноманітні методи та форми прогресивного навчання, інноваційні прийоми навчання в освітніх закладах різного типу, забезпечуючи формування в учнів предметних компетентностей та основ цілісної природничо-наукової картини світу.

ПР27. Використовує географічні інформаційні технології для вирішення освітніх та дослідницьких завдань у галузі географії.

ПР28. Володіє сучасними методами, формами організації та засобами науково-дослідницької діяльності, прийомами наукового аналізу соціально-економічних об'єктів і процесів на різних рівнях просторової організації.

ПР29. Здійснює організацію краєзнавчо-туристичної роботи в освітніх закладах різного типу.

2. Зміст практик

2.1. Науково-педагогічна практика має на меті закріплення та поглиблення теоретичних знань, одержаних у процесі вивчення загальних та спеціальних навчальних дисциплін першого року навчання у магістратурі, набуття умінь та навичок викладання географічних дисциплін і спецкурсів у школах та в інших загальноосвітніх навчальних закладах.

Вступ. Ознайомлення з програмою практики. Інструктаж з техніки безпеки. Отримання індивідуальних завдань. Доведення до студентів змісту індивідуальних завдань.

Розділ 1. Підготовчий етап науково-педагогічної практики

У ході даного етапу практики студент :

- з'ясовує функції, мету, завдання науково-педагогічної практики;
- вивчає нормативно-правові документи, які регламентують діяльність вчителя в ході освітнього процесу, зокрема: «Закон про освіту» та «Закон про загальну середню освіту», Лист МОН № 1/9-415 від 03.07.18 року «Щодо вивчення у закладах загальної середньої освіти навчальних предметів у 2018/2019 навчальному році», Лист ІМЗО № 22.1/10-2573 від 19.07.18 року Методичні рекомендації щодо розвитку STEM-освіти у закладах загальної середньої та позашкільної освіти на 2018/2019 навчальний рік, Концепцію Нової української школи, розпорядження Кабінету Міністрів України, накази Міністерства освіти і науки України, статут закладу освіти, до якого направлено практиканта;

- вивчає світовий та вітчизняний педагогічний досвід, статті у фахових виданнях та тези доповідей конференцій, присвячені методиці викладання, педагогічній майстерності, викладанню географічних дисциплін.

Розділ 2. Ознайомлення з документацією вчителя та класного керівника, підготовка розробок уроку.

У ході даного етапу практики студент:

- ознайомлюється з організаційною, навчально-методичною роботою вчителя географії, відвідує заняття викладача географії;

- працює з навчальними планами, календарним плануванням, поурочним плануванням, класними журналами, ознайомлюється з методикою їх підготовки та заповнення;

- складає розгорнутий план-конспект заняття, обговорює його з керівником практики, готує необхідні методичні та дидактичні матеріали для проведення занять.

Розділ 3. Проведення залікових уроків та оформлення звітності.

У ході даного етапу практики студент:

- проводить заняття згідно складеного плану, відвідує заняття інших практикантів та бере участь в їх обговоренні, оформлює розробку проведеного уроку;
- проводить заняття з контролю отриманих знань та анонімне опитування щодо доступності отриманих знань/простоти викладення матеріалу, виконує аналіз отриманих результатів;
- оформлює звіт з практики;
- захищає результати практики на засіданні кафедри у встановленому порядку.

2.2. Виробнича (педагогічна) практика має на меті закріплення знань, одержаних у процесі вивчення загальних та спеціальних навчальних дисциплін першого року навчання у магістратурі, набуття умінь та навичок практичної діяльності у предметній галузі викладацької та краєзнавчо-туристичної роботи. Під час проходження виробничої практики студент стає учасником практичної діяльності, спостерігає і аналізує різні сторони роботи фахівців-практиків, які працюють в екскурсійній справі, вчаться проводити краєзнавчо-туристичну роботу серед учнівської молоді.

Вступ. Ознайомлення з програмою практики. Інструктаж з техніки безпеки. Отримання індивідуальних завдань. Доведення до студентів змісту індивідуальних завдань.

Розділ 1. Підготовчий етап виробничої практики

У ході даного етапу практики студент :

- з'ясовує функції, мету, завдання виробничої практики;
- вивчає нормативно-правові документи, які регламентують діяльність учителя в ході освітнього процесу, зокрема: «Закон про освіту» та «Закон про загальну середню освіту», Лист МОН № 1/9-415 від 03.07.18 року «Щодо вивчення у закладах загальної середньої освіти навчальних предметів у 2018/2019 навчальному році», Лист ІМЗО № 22.1/10-2573 від 19.07.18 року Методичні рекомендації щодо розвитку STEM-освіти у закладах загальної середньої та позашкільної освіти на 2018/2019 навчальний рік, Концепцію Нової української школи, розпорядження Кабінету Міністрів України, накази Міністерства освіти і науки України, статут закладу освіти, до якого направлено практиканта;
- ознайомлюється з роботою в онлайн-системах Moodle та EdEra.

Розділ 2. Ознайомлення з діяльністю Комунального закладу «Харківська обласна станція юних туристів» Харківської обласної ради, підготовка розробок екскурсійного маршруту, плану екскурсії та виховного заходу.

У ході даного етапу практики студент:

- знайомиться з особливостями навчально-виховної, методичної, масової роботи з туризму та краєзнавства серед учнівської молоді з фіксацією власних спостережень у щоденнику;
- складає екскурсійний маршрут та план екскурсії;
- розробляє тематичний виховний захід, готує необхідні методичні та дидактичні матеріали для проведення заняття.

Розділ 3. Проведення екскурсій та залікових уроків, оформлення звітності.

У ході даного етапу практики студент:

- проводить екскурсію згідно складеного плану;
- проводить тематичний виховний захід (класний час), оформлює розробку проведеного заходу;
- відвідує заняття інших практикантів та бере участь в їх обговоренні;
- проводить анонімне опитування щодо доступності отриманих знань/простоти викладення матеріалу, виконує аналіз отриманих результатів;
- оформлює щоденник та звіт з практики;
- захищає результати практики на засіданні кафедри у встановленому порядку.

2.3. Переддипломна практика має на меті поглиблення та закріплення теоретичних знань з усіх дисциплін навчального плану, дозбирання фактичного матеріалу для виконання кваліфікаційної роботи. Переддипломна практика студентів, яка проводиться перед виконанням кваліфікаційної роботи, є заключною ланкою практичної фахівців – магістрів середньої освіти за предметною спеціалізацією Географія.

Організаційно-підготовчий етап. Установча конференція. Коротка характеристика основних цілей та завдань практики, знайомство зі структурою і змістом практики, вимогами до звітної документації. Визначення індивідуального завдання по практиці. Методичні рекомендації щодо проходження практики. Інструктаж з техніки безпеки. Планування діяльності.

Основний етап переддипломної практики присвячений підсумковому узагальненню фактичного матеріалу, формулюванню висновків, укладанню ілюстративного матеріалу, оформленню тексту, додатків, підготовці доповіді та презентації кваліфікаційної роботи в рамках попереднього захисту. На даному етапі має вестися щоденник практики, із зазначенням результатів переддипломної практики та особливостями написання кваліфікаційної роботи магістра.

Підсумковий етап включає проведення заключної конференції, на якій здійснюється процедура попереднього захисту дипломної роботи, подається звітна документація з практики.

2.4. Фахова практика: педагогічна / виробнича практика (за вибором) має на меті набуття умінь та навичок практичної діяльності у предметній галузі викладацької та краєзнавчо-туристичної роботи, закріплення знань, одержаних у процесі вивчення загальних та спеціальних навчальних дисциплін.

Вступ. Ознайомлення з програмою практики. Інструктаж з техніки безпеки. Отримання індивідуальних завдань. Доведення до студентів змісту індивідуальних завдань.

Розділ 1. Підготовчий етап виробничої практики

У ході даного етапу практики студент :

- з'ясовує функції, мету, завдання виробничої практики;
- вивчає нормативно-правові документи, які регламентують діяльність учителя в ході освітнього процесу, зокрема: «Закон про освіту» та «Закон про загальну середню освіту», Лист МОН № 1/9-415 від 03.07.18 року «Щодо вивчення у закладах загальної середньої освіти навчальних предметів у 2018/2019 навчальному році», Лист ІМЗО № 22.1/10-2573 від 19.07.18 року Методичні рекомендації щодо розвитку STEM-освіти у закладах загальної середньої та позашкільної освіти на 2018/2019 навчальний рік, Концепцію Нової української школи, розпорядження Кабінету Міністрів України, накази Міністерства освіти і науки України, статут закладу освіти, до якого направлено практиканта;

- ознайомлюється з роботою в онлайн-системах Moodle та EdEra, у яких підтримується освітній процес навчального закладу;

Розділ 2. Ознайомлення з діяльністю бази практики (закладу освіти).

У ході даного етапу практики студент:

- знайомиться з особливостями навчально-виховної, методичної, масової роботи з туризму та краєзнавства серед учнівської молоді;
- розробляє тематичний виховний захід, готує необхідні методичні та дидактичні матеріали для проведення заняття.

Розділ 3. Виконання обов'язків за фахом, оформлення звітності.

У ході даного етапу практики студент:

- виконує посадові обов'язки за фахом;
- проводить тематичний захід, оформлює розробку проведеного заходу;
- проводить анонімне опитування щодо доступності отриманих знань/простоти викладення матеріалу, виконує аналіз отриманих результатів;
- захищає результати практики на засіданні кафедри у встановленому порядку.

3. Вимоги до баз практик

Практика проводиться на базах практики, які забезпечують виконання робочої програми практики для відповідних рівнів вищої освіти, або в підрозділах ХНУ імені В. Н. Каразіна, що відповідають вимогам до баз практики. У разі, коли підготовка фахівців Університетом здійснюється за замовленням фізичних осіб, бази практики можуть забезпечуватися цими особами. За наявності в Університеті державних, регіональних замовлень на підготовку фахівців перелік баз практики надають органи, які формували ці замовлення. Готуючи фахівців за цільовими договорами з підприємствами, установами, організаціями, у договорах слід передбачити бази практики. Облік підприємств, установ та організацій, що залучаються для проведення практики студентів Університету, здійснюється завідувачем виробничої практики Центру розвитку кар'єри відповідно до пропозицій керівників практики від факультету на основі договорів із підприємствами, організаціями та установами – незалежно від організаційно-правових різновидів і форм власності. Підприємства, установи та організації, які залучаються для

проведення практики студентів, повинні відповідати таким вимогам:

- наявність структур, що відповідають спеціальностям (напрямам підготовки, спеціалізаціям), за якими здійснюється підготовка фахівців в Університеті;
- забезпечення кваліфікованого керівництва практикою студентів;
- надання студентам на час практики робочих місць;
- надання студентам права користування бібліотекою, лабораторіями, технічною та іншою документацією, необхідною для виконання робочої програми практики.

Відповідно до освітньо-професійної програми кафедри розробляють власні вимоги до підприємств, установ, організацій, які залучаються до проведення практики студентів і не суперечать Положенню про проведення практики студентів та засвідчують високу якість організації практики студентів на базах практики. Відповідність підприємств, установ та організацій критеріям проведення практики засвідчується протоколом перевірки, що проводиться керівником практики студентів від кафедри та узгоджується із керівником практики від факультету і затверджується завідувачем відповідної кафедри. Протоколи перевірки зберігаються разом із договором на проведення практики у Центрі розвитку кар'єри впродовж 5 років.

Студенти можуть самостійно, за погодженням із керівником практики від кафедри (груповим керівником практики), підбирати для себе базу практики і пропонувати її для використання. На факультетах можуть бути створені і функціонувати бази практики, що відповідають вимогам наскрізної програми практики та безпечного проходження практики студентів. Відповідальність за роботу баз практик в Університеті покладено на відповідні кафедри.

1. Науково-педагогічна практика – базою проведення науково-педагогічної практики є Спеціалізована школа №11 з поглибленим вивченням окремих предметів Харківської міської ради Харківської області / Харківська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 2 Харківської міської ради Харківської області. За додатковими угодами за згодою студента та викладача можливо проведення науково-педагогічної практики в іншому навчальному закладі, який відповідає вимогам.

2. Виробнича (педагогічна) – базою проведення виробничої (педагогічної) практики є комунальний заклад "Харківська обласна станція юних туристів" Харківської обласної ради, з яким укладено договір про проведення виробничої (педагогічної) практики. За додатковими угодами за згодою студента та викладача можливо проведення виробничої (педагогічної) практики в іншому навчальному закладі, який відповідає вимогам.

3. Переддипломна практика – базою проведення переддипломної практики є кафедра соціально-економічної географії і регіоназнавства факультету геології, географії, рекреації і туризму ХНУ імені В. Н. Каразіна. Підприємства, установи, організації, які залучаються для проведення переддипломної практики студентів, повинні відповідати таким вимогам: наявність структур, що відповідають спеціальності, за якою здійснюється підготовка

фахівців; забезпечення кваліфікованого керівництва практикою студентів; надання студентам права користування бібліотекою, лабораторіями, технічною та іншою документацією, необхідною для виконання робочої програми практики. Базами проведення переддипломної практики студентів є заклади вищої освіти різних рівнів акредитації, загальноосвітні і спеціальні навчальні заклади, позашкільні навчальні заклади. За додатковими угодами студент може обрати базу практики (за погодженням з керівництвом та за умови відповідності вимогам і забезпечення виконання програми практики та укладання договору).

4. Фахова практика – базою проведення може бути загальноосвітній або позашкільний навчальний заклад (Спеціалізована школа №11 з поглибленим вивченням окремих предметів Харківської міської ради Харківської області / Харківська загальноосвітня школа I-III ступенів № 2 Харківської міської ради Харківської області для педагогічної, комунальний заклад "Харківська обласна станція юних туристів" Харківської обласної ради – для виробничої). За додатковими угодами можливо за згодою студента та викладача проведення фахової практики в іншому закладі освіти, з яким укладено договір про проведення виробничої / педагогічної практики (за умови забезпечення ними виконання у повному обсязі робочих навчальних планів та програм).

4. Організація проведення та керівництво практиками

Відповідальність за організацію та проведення практики студентів Університету покладено на проректора з науково-педагогічної роботи (згідно з розподілом обов'язків). Загальну організацію практики студентів та контроль за її проведенням здійснює Центр розвитку кар'єри ХНУ імені В.Н. Каразіна (далі - Центр розвитку кар'єри), (відповідальний в Центрі розвитку кар'єри за посадою – завідувач виробничої практики). Безпосереднє навчально-методичне керівництво і виконання програми практики здійснюють завідувачі відповідних кафедр. До керівництва практики залучаються досвідчені науково-педагогічні працівники. Для організації та проходження практики студентами можуть використовуватися ресурси системи дистанційного навчання.

Організаційними заходами, що забезпечують підготовку та порядок проведення практики, є:

- розробка наскрізних та робочих програм практики;
- розробка критеріїв оцінювання практики студентів;
- укладання договорів про проведення практики між Університетом та підприємством, установою, організацією;
- визначення баз практики;
- розподіл студентів за базами практики;
- підготовка інформації базам практики щодо обсягів, напрямів, строків практичної підготовки студентів, потреби в обладнанні, інвентарі та матеріалах, необхідних для оснащення майстерень, навчальних лабораторій і кабінетів;
- призначення керівників практики;
- складання тематики індивідуальних завдань на практику;
- підготовка форм звітної документації за результатами проведення практики.

Основним організаційно-методичним документом, що регламентує діяльність студентів і керівників практики, є наскрізна програма практики, яка відповідає вимогам освітньо-професійної програми підготовки магістрів за спеціальністю 014.07 Середня освіта (Географія) освітньої програми «Географія, економіка та краєзнавчо-туристична робота».

Індивідуальне завдання розробляється керівником практики від кафедри і видається кожному студенту. Зміст індивідуального завдання має враховувати конкретні умови та можливості підприємства, установи, організації відповідати як потребам виробництва, так і цілям та завданням програми практики. Індивідуальне завдання на практику видається студенту не пізніше, ніж за тиждень до початку практики.

До початку практики студенти повинні пройти інструктаж з охорони праці в галузі, ознайомитися з правилами внутрішнього трудового розпорядку бази практики, з порядком отримання документації та матеріалів.

На студентів, які проходять практику на підприємстві, в установі, організації поширюється законодавство про працю та правила внутрішнього трудового розпорядку бази практики.

Наказом проректора з науково-педагогічної роботи Університету про проведення практики студентів визначаються:

- вид, терміни та місце проведення практики;
- список студентів, яких направлено на практику;
- навчально-методичний керівник практики, (як правило, завідувач кафедри), керівник практики від факультету/навчально-наукового інституту та керівник практики студентів від кафедри;
- терміни проведення та оцінювання практики;
- терміни звітування про результати проведення практики.

Відповідальність за оформлення наказу про практику покладається на керівника практики від факультету геології, географії, рекреації і туризму та керівників практики студентів від кафедри соціально-економічної географії і регіонознавства.

Відповідальним за організацію і проведення практики на факультеті є декан. Безпосереднє навчально-методичне керівництво практикою студентів здійснює, як правило, завідувач відповідної кафедри. Керівник практики від факультету призначається наказом проректора з науково-педагогічної роботи із числа висококваліфікованих науково-педагогічних працівників, які мають стаж роботи не менше ніж три роки. Керівник практики студентів від кафедри призначається наказом проректора з науково-педагогічної роботи для безпосереднього керівництва практикою студентів. Керівник практики студентів від кафедри:

1. розробляє та погоджує із завідувачем кафедри тематику індивідуальних завдань на практику;
2. до початку практики проводить зі студентами, яких направлено на практику, вступний інструктаж з охорони праці за Інструкціями з охорони праці № 55, 94 з оформленням Аркушу реєстрації;
3. здійснює контроль за проведенням первинного інструктажу на робочому місці з оформленням Журналу реєстрації інструктажів, якщо практика проводиться в структурних підрозділах університету за Інструкціями, що діють у відповідному підрозділі, де проводиться практика;
4. узгоджує із керівником практики від бази практики індивідуальні завдання на практику з урахуванням особливостей місця практики;
5. видає студентам індивідуальні завдання на практику у строк, установлений цим Положенням;
6. засвідчує відповідність баз практик критеріям її проведення;
7. спільно з керівником практики від факультету розробляє проекти наказів про практику;
8. бере участь у розподілі студентів за місцями практики;
9. стежить за своєчасним прибуттям студентів до місць практики;
10. здійснює контроль за виконанням програми практики та термінами її проведення;
11. надає методичну допомогу студентам під час виконання студентами індивідуальних завдань і збирання матеріалів;
12. проводить обов'язкові консультації щодо обробки та використання зібраного матеріалу для звіту про практику;
13. інформує студентів про порядок подання звітів про практику;
14. у складі комісії приймає захист звітів студентів про практику у складі комісії, на підставі чого оцінює результати практики студентів;
15. здає звіти студентів про практику на кафедру.

Обов'язки безпосередніх керівників, призначених базами практики, зазначені в окремих розділах договорів на проведення практики. Керівник практики від бази практики, який здійснює загальне керівництво практикою, несе особисту відповідальність за проведення практики.

Студенти, проходячи практику, зобов'язані:

1. до початку практики пройти інструктаж з охорони праці;
2. до початку практики одержати від керівника практики студентів від кафедри направлення, методичні матеріали (методичні вказівки, програму, щоденник, індивідуальне завдання тощо) та консультації щодо оформлення всіх необхідних документів;
3. своєчасно прибути на базу практики;
4. у повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені робочою програмою практики та вказівками її керівників;
5. дотримуватися правил охорони праці, техніки безпеки, безпеки життєдіяльності, виробничої санітарії та внутрішнього розпорядку бази практики;
6. нести відповідальність за виконану роботу;
7. своєчасно виконати програму практики та подати звіт у повному обсязі керівнику практики студентів від кафедри.

5. Підведення підсумків практик, методи контролю та схема нарахування балів

Після завершення терміну практики студенти звітують про виконання програми та індивідуального завдання. Форма звітності студента за практику – це подання звіту, підписаного й оціненого керівником бази практики в друкованому або в електронному вигляді. Звіт разом з іншими документами, що передбачені робочою програмою практики (щоденник практики, характеристика та ін.), подається на рецензування керівнику практики студентів від кафедри. Звіт має містити відомості про виконання студентом усіх розділів програми практики та індивідуального завдання, висновки і пропозиції, список використаної літератури тощо. Звіт оформлюється за вимогами, які встановлюються робочою програмою практики та методичними рекомендаціями відповідної кафедри.

Звіт захищається студентом у комісії, що призначається завідувачем кафедри. До складу комісії можуть входити: керівник практики від факультету, керівник практики студентів від кафедри, керівник практики від бази практики (у разі можливості) та інші. Комісія здійснює оцінювання результатів практики студентів за дворівневою або чотирирівневою шкалою оцінювання у терміни, встановлені відповідним наказом про проведення практики. Оцінювання результатів практики відбувається відповідно до принципів та критеріїв, передбачених робочою програмою практики. Підсумки практики обговорюються на засіданні кафедри, а загальні підсумки практики розглядаються на засіданнях вченої ради факультету геології, географії, рекреації і туризму. За результатами практики керівник практики від факультету/навчально-наукового інституту надає звіт завідувачу виробничої практики Центру розвитку кар'єри у строк, установлений наказом проректора з науково-педагогічної роботи.

У рамках науково-педагогічної практики передбачено виконання індивідуального завдання, тобто підготовку звіту, де детально висвітлено всі види робіт, які було проведено студентом, план-конспект освітнього заходу та мультимедійну презентацію (з дублюванням на електронному носії). Звіт з науково-педагогічної практики повинен включати виконання всіх завдань, що передбачені програмою практики. По закінченню науково-педагогічної практики студенти повинні підготувати розширений план-конспект уроку географії; підготувати мультимедійну презентацію до плану уроку; виконати індивідуальне завдання та презентувати отримані результати у вигляді звіту.

У рамках виробничої (педагогічної) практики передбачено підготовку звіту, де детально висвітлено всі види робіт, які було проведено студентом, проведені ним освітні та виховні заходи, у додатках – розроблений роздатковий матеріал (з дублюванням на

електронному носії). Звіт з виробничої (педагогічної) практики має включати виконання всіх завдань, що передбачені програмою практики: розробка екскурсійного маршруту; розробка виховного заходу; заповнення щоденника практики.

У рамках переддипломної практики передбачено атестацію на підставі звіту студента про підсумки практики та відгуку керівника практики. Звіт з практики являє собою автореферат кваліфікаційної роботи магістра, яка підготовлена на попередній захист. Автореферат кваліфікаційної роботи магістра містить такі структурні елементи: вступ (актуальність, об'єкт, предмет, мета, завдання дослідження, наукова, методична та інформаційна база, підходи та методи дослідження, ступінь використання результатів), тезовий зміст основної частини (за розділами) із висвітленням основних результатів, висновки. При оцінюванні результатів переддипломної практики враховуються повнота і якість виконання програми практики; якість оформлення звітних матеріалів; захист звіту (доповідь, відповіді на запитання); ставлення студента-практиканта до роботи (старанність, організованість, дисциплінованість, ініціативність, креативність тощо). Оцінювання переддипломної практики здійснюється за чотирирівневою шкалою. За результатами атестації виставляється оцінка на підставі: оцінки керівником практики всіх видів діяльності, виконаних студентами у відповідності до вимог програми переддипломної практики; оцінки рівня сформованості компетентностей, передбачених програмою переддипломної практики.

У рамках фахової вибіркової (виробничої/педагогічної) практики передбачено підготовку звіту, де детально висвітлено всі види робіт, які було проведено студентом, проведені ним освітні та виховні заходи, у додатках – розроблений роздатковий матеріал (з дублюванням на електронному носії). Звіт з виробничої практики має включати виконання всіх завдань, що передбачені програмою практики: розробка залікового заходу; висновки щодо проходження практики.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Сума балів за всі види діяльності протягом практики	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90–100	відмінно	зараховано
70–89	добре	
50–69	задовільно	
1–49	незадовільно	не зараховано

6. Рекомендована література

1. Вступ до фаху: географія і суспільство: навч. посіб. / І.В. Гукалова, Д.С. Мальчикова. Стереотип. вид. – Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2017. – 268 с.
2. Захаров С. В. Географічне краєзнавство і пізнавальні інтереси учнів (експериментальний аспект) // Краєзнавство і туризм: освіта, виховання, стиль життя: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Херсон, 1998).— К.: Реформа, 1998.— С.38-40.
3. Захаров С. В. Науково-дослідницька діяльність школярів як засіб формування їх пізнавальних інтересів // Безперервна географічна освіта: інноваційні методи і технології: Матеріали IV міжнародн. наук.-метод. семінару (Харків, 1998).— Харків.— 1998.—С.42-43.
4. Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи : монографія / за ред. П. Ю. Сауха. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2011. – 444 с.

5. Кобернік С., Коваленко Р. Проблема корекції та контролю знань з географії в умовах реформування шкільної географічної освіти // Географія та основи економіки в школі. – 2002. – № 4. – С. 12–16.
6. Корнєєв В. П. Дидактичні ігри в курсі загальної географії // Географія та основи економіки в школі. – 2002. – № 5. – С. 17–21.
7. Корнєєв В. П. Сиротенко А.Й. Стандарти шкільної географічної освіти // Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2001. – № 37. – С. 10–11.
8. Мезенцев К. В. Проблеми та перспективи української суспільної географії ХХІ століття <http://www.academia.edu/2548348>
9. Методика викладання географії в школі: Навч. посіб. / За ред. С.Г. Коберніка. - К.: Стафед-2, 2000.
10. Методика навчання географії в загальноосвітніх навчальних закладах: навчально-методичний посібник / С.Г.Кобернік, Р.Р. Коваленко, О.Я. Скуратович / За ред. С.Г. Коберніка. – К.: Навчальна книга, 2005. – 319 с.
11. Мешко Г.М. Вступ до педагогічної професії: навч.посібник. / Г.М. Мешко. – К.-Академвидав, 2010. – 200 с.
12. Михайличенко М.В. Освітні технології: навчальний посібник / М.В. Михайличенко, Я.М. Рудик. – К.: ЦП «КОМПРИНТ», 2016. – 583 с.
13. Настільна книга молодого вчителя географії та економіки / Укл. О.М. Саввич. – Харків: Ранок, 2010.
14. Немець Л. М. Сучасна соціальна географія: аналіз стану, проблеми та перспективи / Л. М. Немець // Часопис соціально-економічної географії випуск 13(2). – 2012. – с. 14-20.
15. Самойленко В.М. Дидактика географії : монографія / В.М. Самойленко, О.М. Топузов, Л.П. Вішнікіна, І.О. Діброва. – К.: Ніка-Центр, 2013. – 570 с.
16. Стратегія реформування освіти в Україні: Рекомендації з освітньої політики. – К., 2003. – 296 с.
17. Стрельников В. Ю. Сучасні технології навчання у вищій школі : модульний посібник для слухачів авторських курсів підвищення кваліфікації викладачів МППК ПУЕТ / В. Ю. Стрельников, І. Г. Брітченко. – Полтава : ПУЕТ, 2013. – 309 с.
18. Топузов О.М. Загальна методика навчання географії: Підручник / О.М. Топузов, В.М. Самойленко, Л.П. Вішнікіна.–К.: ДНВП «Картографія», 2012. – 512 с.
19. Топчієв О. Г. Методологічні трансформації предметної області вітчизняної географії / О. Г. Топчієв // Українська географія: сучасні виклики : збірник наукових праць у 3-х томах. Т. 1. – К. : Прінт-Сервіс, 2016. – 235 с.
20. Топчієв О. Г. Основи суспільної географії: Підручник. – Одеса: Астропринт, 2009. – 544 с.
21. Топчієв О. Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методика: навчальний посібник. – Одеса, 2005. – 632 с.
22. Усе для атестації вчителя географії та економіки: Норм.-правові документи. – Харків: Ранок, 2010.
23. Фініков Т.В. Сучасна вища освіта: світові тенденції і Україна / Т.В. Фініков. К: Таксон, 2002. 246 с.
24. Фіцула М.М. Вступ до педагогічної професії: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. – Вид. 3-тє, перероб. і доп. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2009. – 168 с.
25. Форбек М. Європейський стандарт шкільної освіти // Шлях освіти. – 1996. – № 1; 1997. – № 1. – С. 21–25.
26. Шаблій О.І. Основи суспільної географії: Підручник: ЛНУ імені Івана Франка, 2012. – С. 102.
27. Шищенко П. Г. Чому географічна освіта має свою міжнародну Хатію / П. Г. Шищенко, Н. В. Мунич, О. Ю. Дмитрук // Сучасні проблеми розвитку географічної освіти і науки в Україні : матеріали V Всеукраїнської науково-практичної

- конференції (м. Київ, 26-28 листопада 2015 р.) / Київ, нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – К. : ЦОП «Глобус», 2015. – С. 5-8.
28. Школа для майбутнього. Система розвивального навчання Д. Б. Ельконіна – В.В. Давидова / М. Костюченко // Дир. шк, ліцею, гімназії. – 2009. – № 5. – С. 59-63.
29. Яковенко В.Д. Моделювання управління якістю діяльності навчального закладу / В.Д.Яковенко // Проблеми освіти: наук.-метод. зб. – К., 2007. – Вип. 53. – С. 53-62.

Інформаційні ресурси:

1. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua>
2. Закон України «Про освіту» – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
3. Трудове законодавство – Режим доступу: <https://hrliga.com/index.php?module=profession&op=view&id=1289>
4. Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
5. Офіційний сайт Головного управління статистики у Харківській області. – Режим доступу: <http://kh.ukrstat.gov.ua/>
6. Офіційний сайт Харківської обласної державної адміністрації. – Режим доступу: <http://kharkivoda.gov.ua>
7. Офіційний сайт Департаменту науки і освіти Харківської обласної державної адміністрації <https://dniokh.gov.ua/>
8. Офіційний сайт Департаменту освіти Харківської міської ради <http://www.kharkivosvita.net.ua/>